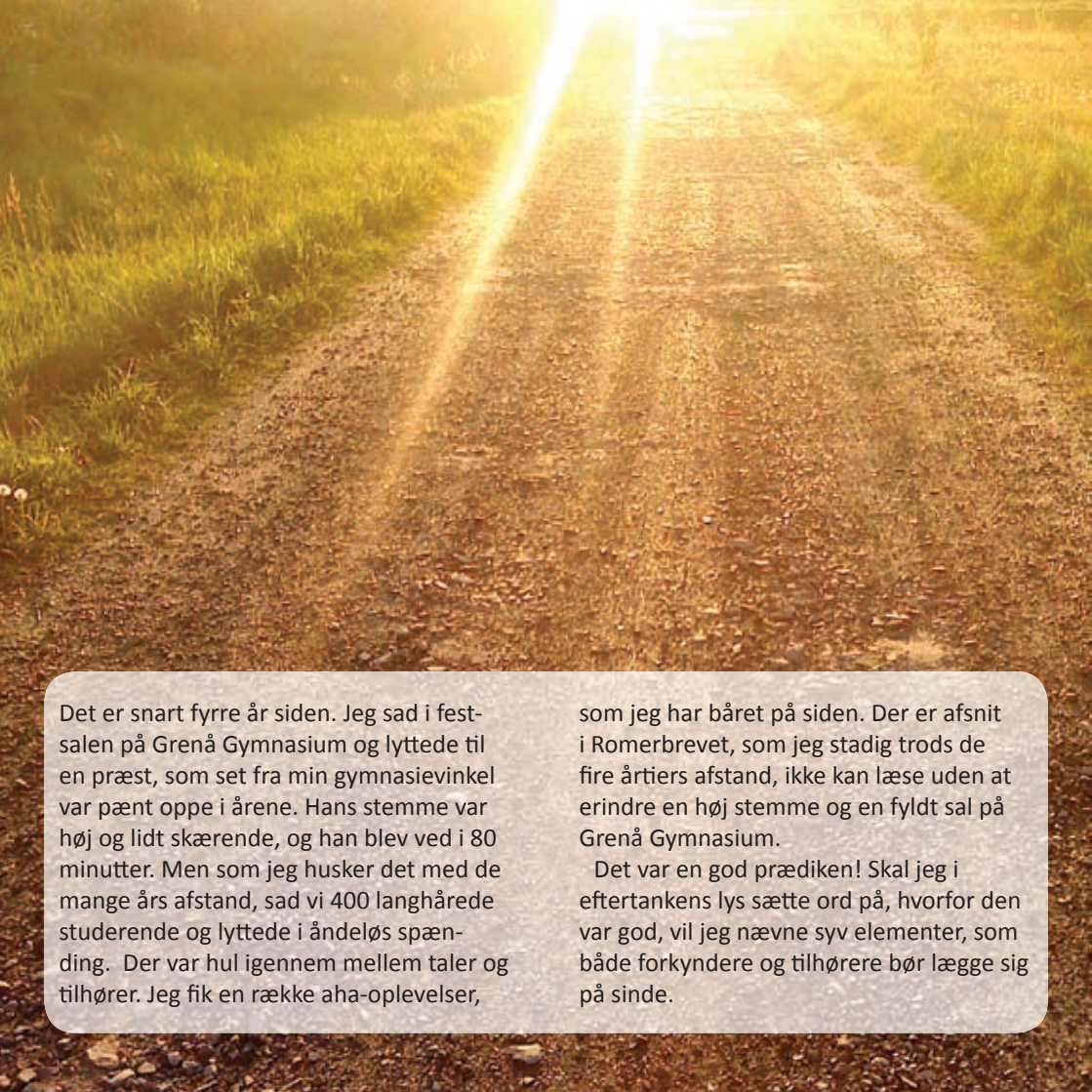

Det var en god prædiken!

En pjece for tilhørere
og forkyndere

Børge Haahr Andersen

Det er snart fyrré år siden. Jeg sad i festsalen på Grenå Gymnasium og lyttede til en præst, som set fra min gymnasievinkel var pænt oppe i årene. Hans stemme var høj og lidt skærende, og han blev ved i 80 minutter. Men som jeg husker det med de mange års afstand, sad vi 400 langhårede studerende og lyttede i åndeløs spænding. Der var hul igennem mellem taler og tilhører. Jeg fik en række aha-oplevelser,

som jeg har båret på siden. Der er afsnit i Romerbrevet, som jeg stadig trods de fire årtiers afstand, ikke kan læse uden at erindre en høj stemme og en fyldt sal på Grenå Gymnasium.

Det var en god prædiken! Skal jeg i eftertankens lys sætte ord på, hvorfor den var god, vil jeg nævne syv elementer, som både forkyndere og tilhørere bør lægge sig på sinde.

1 En god prædiken forudsætter et godt budskab

Der findes et smukt billede om menneskers religiøse forestillinger. Hvis man forestiller sig, at Gud eller det guddommelige er på toppen af et bjerg, så er menneskers religiøse tanker og praksis et hæderligt forsøg på at bestige bjerget. De forskellige religiøse stier fører dybest set samme sted hen.

Profeten Esajas har en overraskende brug af billedet med bjerget. Han siger, at hvert bjerg og hver bakke skal jævnnes, sådan at der bliver en banet vej for Gud Herren. I Ny Testamente siges, at opfyldelsen af denne vision skete med Jesu komme til verden. Pointen er, at vi ikke kan tænke, tale eller arbejde os frem til sandhed og vished om de guddommelige ting. Bjerget må jævnnes med jorden og blive til en banet vej. Gud må komme til os. Det gjorde Gud, da Guds søn i Jesus Kristus blev menneskeheden bror og blev et menneske af kød og blod.

Strengt taget kan intet menneske vide noget om Guds dybeste væsen. Bjergets top fortaber sig i et mørke og en tåge, som ingen kan trænge igennem. Men Jesus

kan vide noget om Gud, for han er selv guddommelig. Han kender til de himmelske og evige ting, for han er selv en del af den evige, udødelige verden, hvor Gud er. Jesus kender også til den menneskelige modtager, for han har selv været et foster og har en navle. Han blev født som et barn ind i en familie. Han har levet på vores jord, spist vores brød, drukket vores vand og kender til hverdagslivet på den grønne planet, som vi bor på. Hans ord og gerninger er en kilde til fællesskab med Gud. Og at kende Gud er at få kontakt med nøglen til hele universet. Det er at møde kærlighedens kilde. Det er at få kontakt med det inderste lag i vores eksistens.

At være kristen er at tro på en Gud, som har talt og handlet i verden. Gud talte ved profeterne og handlede med folket Israel gennem Det gamle Testamente. Han har til sidst, endegyldigt og klarest talt gennem Jesu komme, liv, forkyndelse, død og opstandelse.

Det er det gode budskab, der er altafgørende for en god prædiken.

2 En god prædiken er en tekstnær prædiken

Jesus var en gudbenådet prædikant; men han blev aldrig forfatter. Han gjorde noget andet og bedre end at skrive en biografi. Han udvalgte 12 apostle og gav dem en åndelig udrustning til at videregive hans ord og gerninger, som Gud ville have det. Han lod den kristne verdensomspændende kirke blive til med de gammeltestamentlige profeters forberedende ord og med de nytestamentlige forfatters vidnesbyrd om Jesus Kristus.

Sammen giver de bibelske skrifter i deres mangfoldighed et klart og entydigt billede af Jesu person og gerning, og det er, hvad vi mennesker har brug for, når vi skal have vished om de guddommelige ting.

Derfor er en god prædiken en tekstnær udlægning af en bibelsk tekst eller en tekstnær præsentation af et bibelsk emne. I det omfang, prædikenen løses fra bibelteksten, bliver den menneskers tågede famlen for at finde en vej op ad bjerget. Jesus har selv knyttet Helligåndens gerning til tilblivelsesprocessen af det,

som er skrevet af apostlene eller af deres disciple under apostlenes tilsyn. Og fordi Gud var med, da Bibelen blev til, taler Gud stadig, når Bibelen læses op, forklares og anvendes på de moderne målgrupper. Forkynderens bundethed til den bibelske tekst skaber et møde mellem den levende Gud og den aktuelle tilhører.

En fårehyrde fra Betlehem for 3.000 år siden eller en frafalden jødisk farisæer for 2.000 år siden kan jo godt formidle noget, som virker meget fremmed for os i dag. Derfor må en samvittighedsfuld forkynner gøre et grundigt arbejde med at leve sig ind i den bibelske tekst og søge at høre og forstå teksten, sådan som det var sagt og ment af den oprindelige forfatter.

Gør forkynneren det arbejde, finder man ud af, at Bibelen berører en række grundmenneskelige emner, som er fælles arvegods for hele menneskeheden. Derfor kan en tekstnær prædiken eller tale svare på nogle af de mest fundamentale livsspørgsmål for den moderne tilhører.

3 En god prædiken har nogle grundlæggende kendetegn

I sin tid blev mennesker ofte disciple af Jesus på baggrund af et enkelt møde med hans ord og handlinger. Men skulle de forblive disciple, havde de brug for vedvarende at lytte til hans forkyndelse i dens bredde og dybde.

Derfor må en god forkynder over tid åbne *hele* Bibelen for tilhørerne. De vigtigste brikker i Guds historie sammen med menneskeheden må fortælles og forklares. Det, Gud har talt gennem hele den sammensatte historie i Bibelen, der tilsammen udgør de 66 bøger, der hører med til Guds historie med menneskeheden, må med op på prædikestolen eller talerstolen.

Samtidig må en god prædiken hele tiden relatere til Bibelens *centrum*. Alt i Bibelen hører med til Guds ord og gerninger; men ikke alt er lige vigtigt. *Guds vilje* har sit centrum i de ti bud, som kan samles i det dobbelte kærlighedsbud om at elske Gud og medmennesket. *Guds gerninger* indbefatter skabelsen, udvælgelsen af det jødiske folk, Jesu komme i kød og blod og hans død og opstandelse, og kirkens tid frem til Jesu genkomst og evighedens begyndelse. Jesus Kristus er Bibelens centrum og må

derfor også være centrum i enhver kristen prædiken eller tale, hvad enten Jesu forkyndes gennem profeternes forudsigelser i den gamle pagt eller gennem apostlenes portræt i den nye pagt.

Jesus er centrum for enhver god prædiken; men det er ikke alt hos Jesus, der er lige vigtigt. Bibelen peger selv på *Jesu stedfortrædende død* og hans sejr over døden gennem sin opstandelse som den altafgørende begivenhed i menneskets historie. Ved at blive offerlammet, der bar og fjernede menneskehedens skyld, fik Jesu død en afgørende betydning som det sted, der åbner himlen og baner vej for, at skyldige, skrøbelige mennesker kan få fred med Gud. Jesu opstandelse indebærer, at denne fred ikke blot gælder livet her og nu, men gælder for evigt.

Endelig er det vitalt, at en forkynder kan udlægge teksten, sådan at der klart *skelnes* mellem, hvad Gud har gjort, og hvad Gud beder os mennesker om at gøre. Hvis forkynderen sammenblander Guds gerninger med menneskelige anstrengelser, går det grueligt galt med budskabet.

4 En god prædiken forudsætter en god prædikant

Da Guds Ånd inspirerede de bibelske forfattere, gjorde Gud det netop ved at forene sig med den enkelte forfatters unikke personlighed, sådan at hvert enkelt skrift blev farvet af det. Når Gud i dag bruger en forkynder som mellemed til at formidle sit ord til en forsamling, er den guddommelige strategi den samme. Han bruger den enkeltes personlighed, livshistorie og udrustning.

Skal en forkynder være bedre end »almindelige« kristne? Nej, men en forkynders særlige ansvar er, at han konsekvent skal være den første tilhører til, hvad han formidler til andre. En forkynders vigtigste forberedelse er derfor at leve i daglig syndsbeholdelse og tro og efterlevelse af det budskab, han formidler til andre.

Når Paulus omtaler dem, der skal vælges

til at prædike evangeliet i de første kristne menigheder, nævner han først en række almene menneskelige og kristne kvaliteter: *Én kvindes mand, en der ikke er noget at udsætte på, og som skal være ... gæstfri, have kærlighed til de gode, være besindig, from, herre over sig selv mv.* Først i anden omgang nævnes, at han skal være fortrolig med hele Bibelens budskab og god til at formidle det videre.

En prædiken er derfor altid farvet af den person, som formidler den. Den er personlig, og tilhørerne møder en person, et menneske, en livshistorie, når de lytter. Hvis prædiken samtidig er bundet til den bibelske tekst, møder tilhørerne også den levende, uforanderlige Gud gennem mødet med forkynderen.

5 En god prædiken giver budskabet en personlig adresse

En prædiken er aldrig en tiltale til mennesker i al almindelighed eller en levering af et budskab til venlig orientering. En prædiken har altid en personlig adresse. Martin Luther siger, at forkynderen ikke er færdig med sit budskab, før han har fået det led i teksten med, at det skete »for os«. En prædiken tiltaler og udfordrer den enkelte tilhører, som da Natan i sin tid besøgte kong David og anvendte Guds ord på ham ved at sige: »Du er manden!«

En prædiken er aldrig blot en orientering om Guds godhed og nåde, men en tilsigelse og en overdragelse af Guds tilgivelse og nåde. Fordi den gode forkynder altid også er tilhører, bevæger han sig hele tiden mellem to poler. Han formidler Guds

ord og identificerer sig med budskabet i den bibelske tekst; men han bevæger sig også ned blandt tilhørerne og identificerer sig med dem, der lytter og sætter ord på deres tvivl, klage, kamp, tro, bøn, vished og lovsang.

En god forkynder er derfor ikke blot god til at læse Bibelen, men er god til at »læse« mennesker. Han kan hele tiden øse af Bibelens alsidige kilde, sådan at han kan formane, opmuntre, trøste og sætte ord på Guds dom og Guds nåde, så den enkelte tilhører får det, han eller hun har brug for i dag. Og han er hele tiden opmærksom på, ikke blot hvad han siger, men også hvordan det høres og modtages af den enkelte.

6 En god prædiken forudsætter gode tilhørere

Profeten Esajas, Jesus Kristus og apostlen Paulus var eminente formidlere og forkyndere. Men de kæmpede med det fælles smertelige vilkår, at flertallet af deres tilhørere blokerede for modtagelsen af Guds ord. De hørte og hørte; men fordi de ikke bøjede sig for det, de hørte, blev de mere tunghøre og forhærdede, når de lyttede. Der var dog undtagelser. Der var nogle, som hørte og modtog forkyndelsen, og hvor ordene forplantede sig til hjerte, mund og hænder. Guds ord blev hørt og modtaget, så det gav tilhørerne evigt liv. Intet mindre.

Det er ikke enkelt at være en god tilhører. En side af sagen er at kunne koncentrere sig og samle sig om at høre efter. Noget andet er at høre, sådan ordene når læn- gere end til forstanden, men når helt ind i

kernen af vores personlighed, så vi ser, at det er sandt og gælder os.

Mennesker imellem kan det være godt at gentage essensen i et vigtigt budskab, når man hører det, sådan at afsender og modtager er enige om forståelsen. Vores bøn og trosbekendelse og tak er på én og samme tid vores refleksion over det budskab, vi har hørt, og en frugt og følge af, at Guds ord er nået frem til os.

At være en god tilhører er altså at høre godt efter, at svare på Guds ord med tro og bekendelse, at handle efter Guds ord og at omsætte det til hverdagens gudstjeneste i forhold til andre mennesker. Vi er altså ikke færdige med at høre, før vi har omsat ordene til handling og efterlevelse i hverdagen.

7 En god prædiken forudsætter en god ramme og en gennemtænkt form

Man frier ikke til kæresten, mens man sidder i en overfyldt bus eller er på vej ud af døren. Vigtige budskaber kræver den rigtige kulisse. En kristen prædiken er et møde med Gud, hvor jeg betros noget, som er vigtigt for tid og evighed. Det kræver en ordentlig ramme.

Da disciplen Maria satte sig ved Jesu fødder og lyttede til hans ord, valgte hun ifølge Jesus rigtigt. Hun lukkede alt andet ude for at kunne lytte. Det kan være svært midt i en hektisk hverdag at få den indre ro, der skal til for at være en god tilhører. Men gode vaner og et gennemtænkt oplæg til prædikenen kan være en god hjælp.

Ofte vil fællessange og bøn kunne skabe den ro og fælles eftertanke, der skal til for at have fuldt fokus på at lytte. Nogle af os har også brug for kirkerummet, orglet, den faste slidstærke liturgi mv., og vi forsøger at leve i en ugerytme, hvor det at høre kristen forkyndelse går os i blodet.

For forkynderen er det også vigtigt at arbejde med den form, han iklæder sit

budskab. Det drejer sig om at finde gode billeder og eksempler, ligesom han må prøve at have en klar disposition og en rød tråd i tankegangen, sådan at tilhørerne kan følge med. Han må desuden ofte skære nogle »guldkorn« bort, for at én eller nogle få pointer træder tydeligt frem. Han må også afpasse ordvalg, omfang og fremtræden efter den gruppe tilhørere, han står overfor. En god prædiken er nemlig en form for håndværk, der konstant skal arbejdes på.

Det er sundt og gavnligt at tilegne sig Bibelens budskab ved selv at fordybe sig og læse. Gode kristne bøger eller formidling gennem medierne kan være en værdifuld kilde. Man kan godt blive mæt af at spise et festmåltid alene, men der er en særlig nydelse ved at spise sammen i families og venners lag. Der ligger nemlig en motivering i selve budskabet om Jesus til at samles i kristne fællesskaber og være fælles om at lytte og modtage.

Sådan har menighedsdimensionen et

element af fest og fællesskab over sig, når man samles for at høre en god prædiken. Det giver muligheden for at tilegne sig Guds ord sammen og hjælpe den, der har svært ved at høre, støtte den tvivlende, trøste den sørgende og glæde sig med den glade. Samtidig med at forkyndelsen skaber og nærer relationen til Gud, skaber og nærer den relationen til den kristne storfamilie.

Kort sagt: Det handler om at have noget på hjerte

Det er en kendt og almen regel, at skal en formidling brænde igennem hos tilhørerne, skal taleren have noget på hjerte. Det vigtigste, for at en kristen forkyndelse kan brænde igennem hos tilhørerne, er, at taleren selv er tændt og fyldt af de gode nyheder, der kom til verden med Jesus fra Nazaret.

Det var bare det, jeg gerne ville sige!

Børge Haahr Andersen (født 1956) har læst teologi ved Københavns Universitet og Dansk Bibel-Institut. Han har været rejsesekretær i Kristeligt Forbund for Studerende og præst i Emdrup sogn i København. Siden 2005 har Børge Haahr Andersen været rektor på Dansk Bibel-Institut og fra 2012 tillige daglig leder af Fjellhaug International University College, Danmark.

Han er gift med sygeplejerske Mette Haahr Andersen og far til fire voksne børn.

Fotos: Rasmus B. Houler, Sædding Efterskole, Sxc.hu.

Om Kristent Pædagogisk Institut

Denne pjece er udgivet af Kristent Pædagogisk Institut, som har til opgave at udruste og inspirere dem, der opdrager, underviser og forkynder. Målet er, at børn, unge og voksne får det bedste for tid og evighed.

KPI henvender sig især til forældre, lærere, pædagoger, teologer, studerende og medarbejdere i kristent børne- og ungdomsarbejde.

KPI er bl.a. kendt for *Katekismusprojektet*, *Åndsfrihedsprojektet* og *Projekt god forkyndelse*.

KPIs daglige leder siden 1999 er *Carsten Hjorth Pedersen*. Han er uddannet lærer, senere førstelektor i pædagogik og forfatter til adskillige bøger og artikler.

Carsten Hjorth Pedersen holder foredrag og giver undervisning i hele landet. Se de konkrete muligheder på www.kpi.dk og tag frimodigt kontakt.

Støt KPI!

Har du været glad for at læse denne pjece, kan det være, du har fået lyst til at følge og støtte KPIs arbejde. Det har vi meget brug for, for KPI har ingen offentlige midler i ryggen.

Du kan følge med i KPIs arbejde og tilbud ved at melde dig ind i vores støttekreds. Det koster 200 kr. om året. Du får fire årlige Nyhedsbreve med artikler og informationer. Du kan også give en fradragsberettiget gave til KPI, se www.kpi.dk.

Økonomi

Sådan fordeler KPIs indtægter sig: gaver (40 %), brugerbetaling (30 %), støttekredsbidrag (15 %), andet (15 %).

Kristent Pædagogisk Institut

Åbuen 28, 3400 Hillerød

Tlf. 48 24 24 62. Mobil 28 40 53 14

E-mail kpi@kpi.dk • www.kpi.dk

KPI - *pædagogik med værdi*